

Publisku personu dalība biedrībās un nodibinājumos – Eiropas Savienības dalībvalstu prakse

Īsumā

Saskaņā ar Eiropas Padomes Ministru komitejas [rekomendācijas Nr. CM/Rec \(2007\) 14](#) "Par nevalstisko organizāciju juridisko statusu Eiropā" paskaidrojuma raksta 6. punktu ir svarīgi nodrošināt nevalstisko organizāciju (turpmāk arī – NVO) nošķirtību no valsts varas institūcijām.

Eiropas Savienības (turpmāk arī – ES) dalībvalstīs **normatīvie akti lielākoties nenoskaidro** pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kuru dibinātāji un biedri ir privāto tiesību fiziskās un juridiskās personas, no tādām organizācijām, kuru dibinātāji un biedri ir publiskas personas. Piemēram, Slovākijā, līdzīgi kā citās ES dalībvalstīs, nav ne normatīvā akta, ne metodikas, kas ļautu nošķirt organizācijas, kurās darbojas publiskas personas, taču informācija par organizāciju dibinātājiem un biedriem ir pieejama publiskos reģistros. Arī Igaunijā informācija par valstij piederošiem uzņēmumiem un nodibinājumiem ir publiski pieejama.

Ja ir nepieciešama nošķiršana, piemēram, finansēšanas programmās, var paredzēt atbilstību noteiktām prasībām, piemēram, lai neviens NVO biedrs nebūtu valsts iestāde vai nevienai publiskai personai nebūtu lemttiesību nevalstiskajā organizācijā (Rumānija).

Arī Austrijā nav tiesību normu, kas iezīmē skaidru robežšķirtni starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām un publiskām organizācijām (biedrībām, nodibinājumiem, fondiem), bet prakse nošķirums tiek īstenots, vērtējot pēc šādiem kritērijiem:

- ✓ kas ir attiecīgās organizācijas biedri;
- ✓ kādas personas darbojas organizācijas izpildinstitūcijās;
- ✓ kurš nosaka to personu loku, kuras darbosies izpildinstitūcijās;
- ✓ vai biedrība vai nodibinājums lielākoties ir atkarīgs no valsts finansējuma.

Toties Portugālē publiska persona nav tiesīga dibināt NVO vai būt tās biedrs.

NVO Latvijā tiek veidotas kā biedrības un nodibinājumi. Pašlaik nav vienota tiesiska regulējuma par publiskām biedrībām un publiskiem nodibinājumiem. Retos gadījumos valsts līmenī tiek veidoti publiski nodibinājumi, par katru pieņemot atsevišķu likumu. Piemēram, [Valsts kultūrkapitāla fonds](#) ir publisks nodibinājums, kas veidots, pamatojoties uz speciālu [likumu](#).

Publiskas personas, piemēram, pašvaldības, saskaņā ar Pašvaldību likuma [79. pantu](#) pašvaldību kopīgu interešu īstenošanai un pārstāvībai valsts tiešajā pārvaldē var dibināt kopīgas biedrības un nodibinājumus, ievērojot Pašvaldību likumā un [Biedrību un nodibinājumu likumā](#) noteikto. Savukārt [Pašvaldību likuma pārejas noteikumu 10. punktā](#) minēts, ka pašvaldībām līdz 2023. gada 30. jūnijam jāizbeidz sava dalība šādās biedrībās un nodibinājumos.

Pašvaldību biedrības nedrīkst dublēt privātā sektora veiktās darbības vai Pašvaldību likuma ietvaros tās nedrīkst veidot sadarbībā ar privātpersonām. Pašvaldība ir tiesīga deleģēt biedrībām noteiktu pārvaldes uzdevumu izpildi, ja tas ir efektīvi.

Praksē pašvaldību biedrības tiek veidotas, piemēram, ES fondu līdzekļu apguvei, tostarp zivsaimniecības un lauku attīstības fondu jautājumos, pašvaldību tiesisko interešu aizsardzībai,

savstarpējai sadarbībai, kā arī sadarbībai ar dažādām institūcijām un organizācijām (piemēram, biedrības "[Latvijas Pašvaldību savienība](#)", "[Latvijas Lielo pilsētu asociācija](#)", "[Reģionālo attīstības centru apvienība](#)").

Vienlaikus atbilstoši Eiropas Padomes Ministru komitejas [rekomendācijām Nr. CM/Rec \(2007\) 14](#) šādas sadarbības formas nebūtu piemērotākās valsts pārvaldei, jo biedrībai vai nodibinājumam jāatbilst konkrētiem kritērijiem, proti, organizācija ir:

- ✓ nevalstiska – ne valsts, ne pašvaldība nenosaka vajadzību izveidot organizāciju un neietekmē mērķus, darbības metodes, pārvaldes institūciju;
- ✓ sabiedrības iniciēta;
- ✓ tai nav peļņas gūšanas mērķa, pamatmērķis ir biedrošanās brīvība;
- ✓ saimnieciskā darbība kalpo vienīgi kā instruments pamatmērķa [sasniegšanai](#).

Apskatā sniegts vispārīgs ieskats vairāku ES dalībvalstu normatīvajos aktos un praktiskajā rīcībā attiecībā uz dažādu organizāciju, lielākoties biedrību un nodibinājumu, darbību, akcentējot to organizāciju nošķiršanas aspektu, kurās iesaistītas publiskas personas.

Ja nav norādīts citādi, informācijas avots ir Eiropas valstu nacionālo parlamentu sagatavotās atbildes uz Eiropas Parlamentārās pētniecības un dokumentācijas centra (*ECPRD*) platformā šā apskata izstrādes vajadzībām publicēto informācijas pieprasījumu Nr. 5237 "Publisku personu dalība biedrībās un nodibinājumos" (*Participation of public persons in associations and foundations*).

Austrijā saskaņā ar [Federālā konstitucionālā likuma 17. pantu](#) federācijai un reģioniem lielākoties ir atļauts rīkoties kā privātām struktūrām. Tādas pašas tiesības tiek piešķirtas pašvaldībām ([116. p.](#)).

Saskaņā ar [Biedrību likumu](#), kā arī [Federālo fondu un fondu likumu](#) šīs institūcijas ir atvērtas juridiskajām personām. Tiesību aktos nav nošķirtas publisko tiesību un privāto tiesību juridiskās personas.

[Federālā konstitucionālā likuma 126b. panta pirmā daļa](#) paredz to nodibinājumu un fondu auditu, kurus pārvalda federālās iestādes vai to norīkotās personas (personu grupas). Reģionu vai pašvaldību nodibinājumus un fondus pārbauda Federālā revīzijas iestāde vai reģionālās revīzijas iestādes. Biedrības tiek pārbaudītas, ciktāl tās saņem finansiālu atbalstu (biedru iemaksu vai subsīdiju veidā) no valsts. Attiecībā uz reģionālo un vietējo finansiālo atbalstu biedrībām ir saistoši līdzīgi reģionālie noteikumi.

2017. gadā Austrijas revīzijas iestāde [zinoja](#), ka valstī darbojas 58 federālie fondi un nodibinājumi, un pauda kritiku par tāda regulējuma trūkumu, kas federālajām iestādēm ļautu izstāties no šādu fondu un nodibinājumu pārvaldes struktūrām, ja attiecīgo fondu un nodibinājumu darbība vairs nekalpo sabiedrības interesēm.

Tā kā Austrijā nav tādu tiesību normu, kas nosaka skaidru nošķirumu starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām un publiskām organizācijām (biedrībām, nodibinājumiem, fondiem), praksē nošķiršanas nolūkos organizācijas tiek izvērtētas pēc šādiem kritērijiem:

- ✓ kas ir konkrētās organizācijas biedri;
- ✓ kādas personas darbojas tās izpildinstitūcijās;
- ✓ kurš nosaka to personu loku, kuras darbosies izpildinstitūcijās;
- ✓ vai biedrība vai nodibinājums lielākoties ir atkarīgs no valsts finansējuma.

Lai sabiedrība būtu informēta par to, vai nodibinājums ir publiska vai pilsoniskās sabiedrības organizācija, nepieciešama piekļuve attiecīgajai informācijai. Piemēram, Austrijas Patērētāju informēšanas biedrības [tīmeklīvietnē](#) ir pieejama informācija par tās biedriem, darbību un finanšu resursiem, kā arī [statūti](#). Šīs biedrības biedri ir Federālā darba palāta un Federālā sociālo lietu, veselības,

aprūpes un patērētāju aizsardzības ministrija. Katra no šīm divām institūcijām var izvirzīt trīs locekļus ģenerālajai asamblejai. Ģenerālā asambleja savukārt ievēlē biedrības uzraudzības institūciju, un uzraudzības institūcija nosaka izpildinstitūcijā nodarbināto loku.

Belģijā likuma, kas garantē biedrošanās brīvību, [1. pantā](#) noteikts, ka biedrošanās brīvība tiek garantēta visās jomās. Arī publiskas personas, piemēram, pašvaldības ir tiesīgas dibināt biedrības. Vairākas provinces vai vairākas pašvaldības, piemēram, drīkst apvienoties, lai kopīgi regulētu un pārvaldītu provinces vai kopienas interešu objektus. Normatīvie akti, kas attiecas uz komercsabiedrībām un bezpeļņas biedrībām, atkarībā no katra individuāla gadījuma ir piemērojami arī pašvaldību apvienībām jeb starppašvaldību biedrībām, ja to statūtos nav noteikta atkāpe no minētajiem normatīvajiem aktiem biedrību specifiskā rakstura dēļ. Lēmumu par starppašvaldību biedrību dibināšanu pieņem attiecīgo pašvaldību padomes.

Belģijai raksturīgi arī divu veidu starppašvaldību uzņēmumi:

- starppašvaldību uzņēmumi, kuru kopsapulcē piedalās tikai publisku personu pārstāvji;
- jauktie starppašvaldību uzņēmumi, kuru kopsapulcē papildus publisku personu pārstāvjiem (tiem ir jāveido vairākums) piedalās arī privātpersonas vai komercuzņēmumu pārstāvji.

Reģioni īsteno administratīvo uzraudzību pār pašvaldību iestādēm un starppašvaldību uzņēmumiem. Piemēram, Briseles galvaspilsētas reģionā starppašvaldību biedrības tiek uzraudzītas saskaņā ar 2001. gada 6. jūlija rīkojumu par administratīvo uzraudzību pār starppašvaldību apvienībām Briseles reģionā. Flandrijas reģionā šajā jomā ir spēkā 2001. gada 6. jūlija dekrēts, kas reglamentē starppašvaldību [sadarbību](#).

Čehijā [Civilkodekss](#) neparedz nekādus ierobežojumus valsts iestādēm dibināt vai būt līdzdibinātājam bezpeļņas organizācijās. Saskaņā ar Civilkodeksu tiek nošķirti vairāki bezpeļņas juridisko personu veidi:

- nodibinājums, kas tiek dibināts, lai pastāvīgi kalpotu sabiedriski vai ekonomiski lietderīgam mērķim. Nodibinājuma mērķis var būt:
 - ✓ sabiedriskais labums, ja tiek atbalstīta vispārēja labklājība;
 - ✓ labdarība, ja tiek atbalstīts noteikts personu loks.

Aizliegts dibināt nodibinājumu nolūkā atbalstīt politiskās partijas un kustības vai citādi piedalīties to darbībā. Tāpat aizliegts dibināt nodibinājumu tikai peļņas gūšanai ([306. p.](#));

- uzkrājumu fonds, kas arī tiek dibināts sabiedriski vai ekonomiski lietderīgam mērķim ([394. p.](#));
- institūts – juridiskā persona, kas izveidota sabiedriski vai ekonomiski lietderīgas darbības veikšanai, izmantojot savu personisko un mantisko ieguldījumu ([402. p.](#)).

Arī publiskām personām ir tiesības dibināt bezpeļņas organizāciju kādā no minētajiem veidiem. Likuma Nr. 219/2000 Coll. "Par Čehijas Republikas īpašumu un tā pārstāvību tiesiskajās attiecībās" [29. pantā](#) noteikts, ka valsts var dibināt institūtu, nodibinājumu vai uzkrājumu fondu vai piedalīties tajā, saņemot valdības iepriekšēju piekrišanu. Vienlaikus valdība nosaka, kura ministrija valsts vārdā pildīs dibinātāja funkciju.

Valsts līmenī bezpeļņas organizācijas darbības galvenokārt veic tā dēvētās finansētās organizācijas, kuras ir valsts pārvaldītas struktūras speciāla juridiska forma un kuras tiek finansētas no valsts budžeta. Tādas ir, piemēram, Nacionālais teātris, Nacionālā galerija, Čehijas filharmonija u. c. Šo juridisko formu Civilkodekss nereglamentē, un tā tiek uzskatīta par speciālu institūta veidu. Finansētās organizācijas [pārvalda](#) līdzekļus, kas iegūti no to darbības, bet galvenokārt – no valsts budžeta.

Citas publiskas personas, tostarp pašvaldības, reģioni, arī izmanto finansētās organizācijas formu to dibinātām un finansētām juridiskajām personām, piemēram, tādā veidā darbojas skolas, jauniešu nami, pansionāti u. tml.

Publiskas personas, tostarp pašvaldības, reģioni, var dibināt vai līdzdibināt bezpeļņas juridisko personu. Parasti atsevišķas publiskas personas normatīvais regulējums paredz lēmumu pieņemšanas procesu par dalību bezpeļņas organizācijās. [Pašvaldībām](#) un [reģioniem](#) tiesību aktos ir paredzēti speciāli noteikumi, lemjot par to jurisdikcijā esošiem jautājumiem. Tostarp tās lemj par juridisko personu dibināšanu, likvidēšanu, to statūtu apstiprināšanu, kā arī lemj par dalību jau dibinātās juridiskajās personās.

Normatīvie akti nenošķir publisku personu dibinātu un privātpersonu dibinātu nodibinājumu, fondu vai institūtu. Bieži dibinātāji ir vairākas personas – gan publiskas, gan privātpersonas. Katrs nodibinājums un fonds ir obligāti jāreģistrē nodibinājumu reģistrā saskaņā ar [likumu](#) par juridisko un fizisko personu publiskajiem reģistriem. Reģistrs ir publiski pieejams.

Grieķijā publiskas personas (valsts, pašvaldības) vai citas publisko tiesību juridiskās personas var darboties privāttiesību bezpeļņas organizācijās sabiedriskā labuma nodibinājumu veidā saskaņā ar [likumu 4182/2013](#), kas papildina Grieķijas [Civilkodeksa 108.–126. pantu](#) noteikto attiecībā uz nodibinājumiem.

Jebkurš privātipašums var tikt nodots valstij – jebkurai publisko tiesību juridiskajai personai sabiedriskā labuma mērķiem (nacionālam, reliģiskam, labdarības, izglītības, kultūras u. c. mērķim). Valsts Finanšu ministrijas personā var pieņemt šādu īpašumu un rīcībai ar valstij atvēlēto īpašumu ir izveidota Centrālā sabiedriskā labuma īpašumu padome ([6.–7. p.](#)). Ar līdzīgām kompetencēm darbojas arī Decentralizēta sabiedriskā labuma īpašumu padome ([8. p.](#)).

Labdarībai nodotā manta tiek attīstīta un pārvaldīta testatora vai dāvinātāja noteiktajā kārtībā, un ar likumu ir aizliegts mainīt gan noteiktos labdarības mērķus, gan īpašuma pārvaldīšanas veidu ([10. p.](#)). Labdarībai nodotajam īpašumam jābūt reģistrētam sabiedriskā labuma īpašumu elektroniskajā reģistrā ([12.–15. p.](#)).

Valsts var dibināt sabiedriskā labuma nodibinājumus, arī izdodot speciālus normatīvos aktus. Tādā veidā Grieķijā ir dibināts, piemēram, [Valsts stipendiju fonds](#).

NVO darbību lielākoties nosaka [likums 4873/2021](#). NVO Grieķijā darbojas kā biedrība vai privāto tiesību bezpeļņas uzņēmums, kura mērķis ir sabiedriskais labums. NVO ir neatkarīga no valsts, valdības, pašvaldībām, arodbiedrībām, tirdzniecības un profesionālajām organizācijām, kā arī politiskajām partijām ([4. p. 1. d. a.](#)). Nevienai publiskā sektora personai (valstij, pašvaldībai, citai publisko tiesību juridiskajai personai) nav tiesību piedalīties NVO pārvaldes institūcijās (ģenerālajā asamblejā, administratīvajā padomē), izņēmums ir ar baznīcu saistītas juridiskās personas.

NVO statuss paredz tās reģistrāciju pilsoniskās sabiedrības organizāciju publiskajā datubāzē ([6. p.](#)), kā arī sabiedriskā labuma organizāciju speciālajā reģistrā ([7. p.](#)), kas nodrošina NVO labvēlīgu nodokļu režīmu ([17.–24. p.](#)) un finansējumu tieši no valsts budžeta ([10. p.](#)). NVO ir pienākums finansējumu izmantot lietderīgi, saprātīgi, atbildīgi, godīgi un caurskatāmi ([11. p. 1. d.](#)).

Igaunijā saskaņā ar [Bezpeļņas biedrību likuma 5. pantu](#) bezpeļņas biedrību var dibināt vismaz divas personas. Dibinātāji var būt fiziskās vai juridiskās personas. Igaunijā normatīvie akti pieļauj to, ka biedrības un nodibinājumus dibina arī publiskas personas.

Saskaņā ar [Pašvaldību organizācijas likuma 22. pantu](#) pašvaldības domei ir ekskluzīva kompetence arī šādu lēmumu pieņemšanā:

- ✓ uzņēmumu un nodibinājumu dibināšana un likvidācija, ko īsteno pagasti vai pilsētas, šo uzņēmumu un nodibinājumu statūtu apstiprināšana un grozīšana;
- ✓ pagasta, pilsētas līdzdalība un tās izbeigšana uzņēmumā, nodibinājumā vai bezpeļņas biedrībā.

Informācija par valstij piederošiem uzņēmumiem un nodibinājumiem ir publiski pieejama [tīmeklviestnē](#).

Augstākā revīzijas iestāde saskaņā ar [Revīzijas iestādes likuma 7. pantu](#) veic arī kontroli nodibinājumos un bezpeļņas biedrībās, kuras publisko tiesību juridiskā persona ir dibinājusi vai kurās tā ir biedrs.

Igaunijā nav instrumenta, kas nošķirtu pilsoniskās sabiedrības organizācijas no tādām organizācijām, kuru dibinātāji un biedri ir publiskas personas.

Kiprā publiskām personām ir tiesības dibināt vai nu bezpeļņas uzņēmumu (sabiedrību ar ierobežotu atbildību ar garantiju), vai nodibinājumu.

Bezpeļņas uzņēmumā (sabiedrība ar ierobežotu atbildību ar garantiju) dalībnieku atbildība ir ierobežota, pamatojoties uz dibināšanas līgumu, līdz summai, kādu dalībnieki apņemas iemaksāt uzņēmuma aktīvos tā likvidācijas gadījumā ([3. p. 2. d. b](#)). Bezpeļņas uzņēmuma statuss tiek noteikts ar Ministru padomes lēmumu. Šāds lēmums tiek pieņemts, ja Ministru padome gūst pārliecību, ka uzņēmums ir dibināts sabiedriskā labuma nolūkā un šim mērķim novirza visus savus ieņēmumus. Uzņēmuma dibināšanas līgumā ir svarīgi norādīt tā bezpeļņas statusu.

Nodibinājumu var dibināt šādiem mērķiem: nabadzības mazināšana; izglītības veicināšana; veselības un dzīvības aizsardzība; iedzīvotāju un kopienu attīstības veicināšana; mākslas, kultūras, zinātnes veicināšana; amatieru sporta popularizēšana; cilvēktiesību veicināšana; reliģiskās un etniskās vienlīdzības vai dažādības veicināšana; vides aizsardzība; palīdzības sniegšana vecuma, veselības problēmu, invaliditātes, finansiālu vai citu grūtību dēļ; dzīvnieku labturības aizsardzība; jebkurš cits iemesls sabiedrības labā kopumā vai kas saistīts ar iepriekš minētajiem mērķiem.

Tiesiskajā regulējumā nav nošķirti bezpeļņas nodibinājumi vai bezpeļņas uzņēmumi, kurus izveido publiskas personas, no pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuras dibinājušas privāto tiesību juridiskās vai fiziskās personas.

Lietuvā [Nevalstisko organizāciju attīstības likumā](#) ir noteikts, ka NVO ir no valsts un pašvaldību struktūru vadības neatkarīga publiska juridiskā persona, kura dibināta brīvprātīgi un darbojas sabiedrības vai tās grupas labā un kuras mērķis nav tiekties pēc politiskās varas vai īstenot tikai reliģiskus mērķus.

Par NVO Lietuvā netiek atzītas:

- juridiskās personas, kurās vairāk nekā viena trešdaļa dalībnieku ir juridiskās personas, kas nav NVO, reliģiskas kopienas vai biedrības;
- politiskās partijas;
- arodbiedrības, darba devēju organizācijas un to konfederācijas;
- organizācijas, kurās dalība noteiktu profesiju pārstāvjiem ir obligāta;
- dārzkopju biedrības, daudzdzīvokļu māju un citu veidu ēku īpašnieku biedrības, citas juridiskās personas, kas izveidotas dalīta nekustamā īpašuma pārvaldīšanai;
- pastāvīgās šķirējtiesas institūcijas ([2. p. 3. d.](#)).

Informācija par juridiskajām personām, kuras atbilst NVO pazīmēm, tiek apkopota juridisko personu publiskajā reģistrā ([12. p. 1. d.](#)). Atzīmi par juridisko personu kā NVO minētajā reģistrā var dzēst arī pēc pašas juridiskās personas iniciatīvas ([12. p. 6. d.](#)).

Likums paredz īstenot tādu valsts politiku, kas uzlabo NVO darbības apstākļus, veicina to attīstību, kā arī nodrošina valsts un pašvaldību institūciju un struktūru sadarbību ar NVO pilsoniskās sabiedrības stiprināšanā ([2. p. 4. d.](#)).

Lietuvā darbojas NVO padome. Tā ir sabiedriski konsultatīva institūcija, kas izskata NVO attīstības jautājumus un Lietuvas Republikas Seimam, valdībai, ministrijām, valsts un pašvaldību iestādēm un institūcijām iesniedz priekšlikumus par valsts attīstības politiku un tās īstenošanu NVO, kā arī sniedz priekšlikumus par NVO finansēšanas programmu un projektu prioritātēm ([5. p. 5. d.](#)). Tā darbojas

valdības paspārnē. NVO padomē ir valsts institūciju, Lietuvas NVO un Lietuvas Pašvaldību asociācijas izvirzītie pārstāvji ([5. p. 1. d.](#)).

Pašvaldības NVO padome tiek veidota tā, lai ne vairāk kā puse padomes locekļu būtu pašvaldības iestāžu un struktūru pārstāvji un ne mazāk kā puse padomes locekļu pārstāvētu tās NVO, kuras darbojas pašvaldības teritorijā. Pašvaldības NVO padomei pārstāvjus izvirza NVO apvienības, kuras darbojas pašvaldības teritorijā ([6. p. 3. d.](#)).

Pašvaldības NVO padomes pienākumos citastarp ietilpst:

- ✓ iesniegt priekšlikumus pašvaldības iestādēm un struktūrām par tādu NVO stiprināšanu, kuras darbojas pašvaldības teritorijā;
- ✓ piedalīties ar NVO attīstību saistīto pašvaldības tiesību aktu sagatavošanā;
- ✓ analizēt pašvaldības sniegtos sabiedriskos pakalpojumus un ierosināt priekšlikumus to uzlabošanai;
- ✓ dažādos formātos būt līdzdalīgai valsts politikas veidošanā NVO attīstības jautājumos ([6. p. 5. d.](#)).

Finansējumu NVO konkursa kārtībā no valsts vai pašvaldību budžeta var piešķirt dažādiem mērķiem, pasākumu un programmu ietvaros īstenojot projektus ([7. p.](#)).

Lietuvā darbojas arī NVO fonds, kas sadala līdzekļus NVO, kā arī īsteno valsts politiku NVO attīstībai. Fonda līdzekļi tiek sadalīti konkursa kārtībā. Lēmumus par fonda stratēģiskajām programmām un līdzekļu piešķiršanu atsevišķiem fonda darbības virzieniem pieņem fonda padome. Fonda padomē ir septiņi locekļi: trīs NVO pārstāvji, trīs valsts institūciju pārstāvji un viens pētnieks NVO jomā ([9. p.](#)).

[Likumā par biedrībām](#) biedrība ir definēta kā publiska juridiskā persona ar ierobežotu civiltiesisko atbildību, kurai ir savs nosaukums un kuras mērķis ir koordinēt biedrības biedru darbību, pārstāvēt biedrības biedru intereses un tās aizstāvēt vai apmierināt citas sabiedrības intereses ([2. p.](#)). Par biedrības dibinātājiem var būt rīcībspējīgas fiziskās personas, kuras sasniegušas 18 gadu vecumu, un/vai juridiskās personas, kas noslēgušas dibināšanas līgumu ([4. p.](#)).

Valsts un pašvaldību iestādēm un amatpersonām, politiskajām partijām un organizācijām, citām organizācijām un privātpersonām aizliegts iesaistīties biedrību darbībā un to iekšējās lietās ([14. p.](#)). Arī biedrībām ir aizliegts veikt valsts vai pašvaldību, to iestāžu vai amatpersonu un ierēdņu valsts pārvaldes funkcijas, ja to neparedz citi likumi ([16. p. 2. d. 10. p.](#)).

[Likums par pašvaldībām](#) nosaka, ka pašvaldības kontroles un revīzijas funkciju īstenošanai pašvaldības dome izveido pašvaldības kontroles un revīzijas dienestu ([67. p. 2. d.](#)). Savukārt pašvaldību kontroles un revīzijas dienestiem ir atļauts apvienoties biedrībām ([67. p. 13. d.](#)).

Pašvaldību vadītāju biedrību Lietuvā var izveidot pašvaldības vadītāju interešu pārstāvniecībai valsts institūcijās un Lietuvas pašvaldību biedrībā ([35. p. 14. d.](#)). Savukārt Lietuvas pašvaldību asociācija pārstāv pašvaldību intereses valdībā, citās valsts institūcijās un ES mērogā ([73. p.](#)).

Luksemburgā [likums par biedrībām un nodibinājumiem](#) neliedz publiskai personai kļūt par biedrības vai nodibinājuma dibinātāju vai biedru. Līdz ar to bezpeļņas privātā sektora organizācijās dibināšanas vai darbības kārtība publiskai personai ir tāda pati kā jebkuram citam nodibinājuma dibinātājam vai biedrības biedram. **Tādējādi juridiski netiek nošķirtas pilsoniskās sabiedrības organizācijas no tādām organizācijām, kurās darbojas publiskas personas un kuras ir organizētas kā biedrības vai nodibinājumi.**

Polijā normatīvie akti neparedz sabiedrisko organizāciju nošķiršanu atkarībā no tā, vai to sastāvā ir kāda publiska persona vai nav.

Portugālē pašvaldība un jebkura cita publiska persona nav tiesīga dibināt NVO vai būt tās biedrs. Tomēr publiskas personas ir tiesīgas atbalstīt biedrības un nodibinājumus materiāli, arī piešķirot finanšu līdzekļus. Piemēram, tādām NVO, kas darbojas sabiedrības interesēs, var piešķirt finansiālas subsīdijas vai atļaut lietot sabiedrisko ēku.

Publisku personu ietvaros pašvaldības un to administratīvās vienības – pagasti – var veidot pārstāvniecības biedrības. Pašvaldības un pagasti var apvienoties nacionālajās biedrībās pārstāvniecības nolūkos suverēnās institūcijās un centrālajā pārvaldē. Nacionālās biedrības sadarbībā ar centrālo pārvaldi var piedalīties arī starptautiskās organizācijās ([1. p.](#)). Nacionālo biedrību dibina kā privātu juridisko personu civiltiesiskā kārtā ([2. p.](#)). Nacionālo biedrību locekļu pilnvaru ilgums sakrīt ar vietējo pašvaldību institūciju locekļu pilnvaru termiņu ([6. p.](#)).

Starp valdību un nacionālajām biedrībām var noslēgt sadarbības līgumus gan par darbību nacionālajā līmenī, gan par pārstāvniecību starptautiskajās organizācijās ([5. p.](#)).

Savukārt divi vai vairāki pagasti, kas atrodas blakus, kopīgu un specifisku interešu īstenošanai [var izveidot](#) pagastu apvienību kā publisko tiesību juridisko personu. Pagastu apvienības mērķis ir īstenot jebkādas intereses, kas ietilpst saistīto pagastu pienākumos un kompetencē, izņemot tās, kuras pēc to būtības vai likuma normas ir jāīsteno tieši pagastiem ([2. p.](#)).

Pagastu apvienības uzdevumi var būt šādi:

- ✓ līdzdalība starppagastu plānu un darbību izstrādē, koordinēšanā un izpildē;
- ✓ diviem vai vairākiem saistītiem pagastiem kopīga aprīkojuma pārvaldība kolektīvai lietošanai;
- ✓ pagastu sniegtu pakalpojumu organizēšana un uzturēšana ([3. p.](#)).

Rumānijā NVO darbību reglamentē biedrību un nodibinājumu [normatīvais akts](#). Fiziskās vai juridiskās personas, tostarp publiskas personas, piemēram, pašvaldības, pamatojoties uz tiesībām brīvi biedroties, var veidot biedrības un nodibinājumus un tajos darboties.

Katras biedrības vai nodibinājuma statūtos ir iekļauts pilns tās biedru saraksts, kā arī NVO vadības, pārvaldes un uzraudzības institūciju nominālais sastāvs vai šo institūciju locekļu iecelšanas noteikumi. **Netiek nošķirtas privātpersonas vai publiskas personas. Visas biedrības un nodibinājumi pakļauti vienādei attieksmei. Ja ir vajadzīga nošķiršana, piemēram, finansēšanas programmās, var paredzēt speciālus nosacījumus, piemēram, izvirzot prasību, lai neviens NVO biedrs nebūtu valsts iestāde vai nevienai publiskai personai nebūtu lemttiesību NVO.**

Slovākijā publiskām personām [nav liegts](#) dibināt biedrības vai nodibinājumus vai tajos darboties. Gan publiskām personām, gan privātpersonām ir saistoša vienāda procedūra. Samērā bieži pašvaldības dažādu iemeslu dēļ dibina nodibinājumus vai citu veidu bezpeļņas organizācijas, kas [sniedz](#) vispārējas nozīmes pakalpojumus.

Slovākijā nav ne normatīvā akta, ne metodikas, kas ļautu nošķirt organizācijas, kurās darbojas publiskas personas, taču informācija par biedriem vai dibinātājiem ir pieejama publiskos reģistros.

Somijā pašvaldība var dibināt biedrības vai nodibinājumus nolūkā nodrošināt pašvaldības pienākumu veikšanu. Pašvaldības dibina nodibinājumus atbilstoši [Nodibinājumu likumam](#) un dibina biedrības atbilstoši [Biedrību likumam](#), ja nav noteikts citādi. Likumā noteikts, ka biedrību var dibināt kopīga bezpeļņas mērķa īstenošanai.

Somijā nav tādu tiesību aktu, kas nošķirtu pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kuru dibinātāji un biedri ir privātpersonas, no tādām organizācijām, kuru dibinātāji un biedri ir publiskas personas.

Spānijas tiesiskais regulējums nošķir biedrības un nodibinājumus neatkarīgi no tā, vai tos veido privātas vai publiskas personas.

Publiskas personas var īstenot biedrošanās tiesības savā starpā vai ar privātpersonām, darbojoties ar vienlīdzīgiem noteikumiem un nedominējot biedrībā. Publiskām personām tādā biedrībā jāīsteno veicināšanas un atbalsta pasākumi (2.6. p.). Publiskas personas nedrīkst ietekmēt biedrību darbību, veicot preventīvus vai apturošus pasākumus (4.2. p.). Publiskas personas veicina un atvieglo tādu biedrību attīstību, kuras tiecas sasniegt vispārējas nozīmes mērķus, vienmēr ievērojot brīvību un autonomiju no valsts iestādēm (31.1. p.).

Nodibinājums iegūst juridiskās personas statusu brīdī, kad tas tiek reģistrēts nodibinājumu reģistrā (4. p.). Nodibinājumus var dibināt fiziskās un juridiskās personas – gan privātas, gan publiskas. Publiskas personas ir tiesīgas dibināt nodibinājumus, ja to reglamentējošajos normatīvajos aktos nav noteikts citādi (8. p.). Lai izpildītu nodibinājuma pamatmērķus, likums paredz nodibinājumā veikt adekvātu un pietiekamu ieguldījumu. Ieguldījumu var veidot jebkāda veida aktīvi un tiesības. Par pietiekamu tiks uzskatīts ieguldījums, kura vērtība sasniedz 30 000 *euro*. Ja ieguldījuma vērtība ir mazāka, dibinātājam jāpamato tā atbilstība un pietiekamība pamatmērķiem, uzrādot pirmo darbības programmu kopā ar ekonomisko izpēti, kas apliecina tā dzīvotspēju, izmantojot mazākus resursus. Ja ieguldījums nodibinājumā ir paredzēts naudas izteiksmē, to var veikt pa daļām. Šādā gadījumā sākotnējai iemaksai jābūt vismaz 25 procentiem, bet atlikušie līdzekļi jāiegulda piecu gadu laikā no nodibinājuma dibināšanas dienas. Ja ieguldījumu neveic naudā, dibināšanas aktā jāiekļauj neatkarīga lietpratēja novērtējums. Jebkurā gadījumā iemaksu veikšana jāaplicina notariāli likumā noteiktajos termiņos (12. p.).

Zviedrijā nav publisku personu dibinātu biedrību, savukārt publisku personu veidoti un vadīti nodibinājumi pastāv. Nodibinājumu var dibināt publiska persona atsevišķi vai kopā ar kādu citu personu – to nosaka [likums par nodibinājumiem](#).

Darba noformējumā izmantoti attēli no tīmekļvietnes <https://freeflagicons.com/>.

Pārpublicēšanas, citēšanas vai citādas izmantošanas gadījumā atsauce uz apskatu, tā autoriem un Latvijas Republikas Saeimu ir obligāta. Nekomerciālos nolūkos apskatu drīkst pārpublicēt vai citādi izmantot bez īpašas saskaņošanas ar Latvijas Republikas Saeimu un apskata autoriem.

Latvijas Republikas Saeima un apskata autori nav atbildīgi par apskatā iekļautās informācijas tālāku izmantošanu un tās radītajām sekām.

Apskats neatspoguļo Latvijas Republikas Saeimas kā likumdevēja viedokli.

Visas mantiskās tiesības uz apskatu pieder Latvijas Republikas Saeimai.

ISBN 978-9934-598-46-3